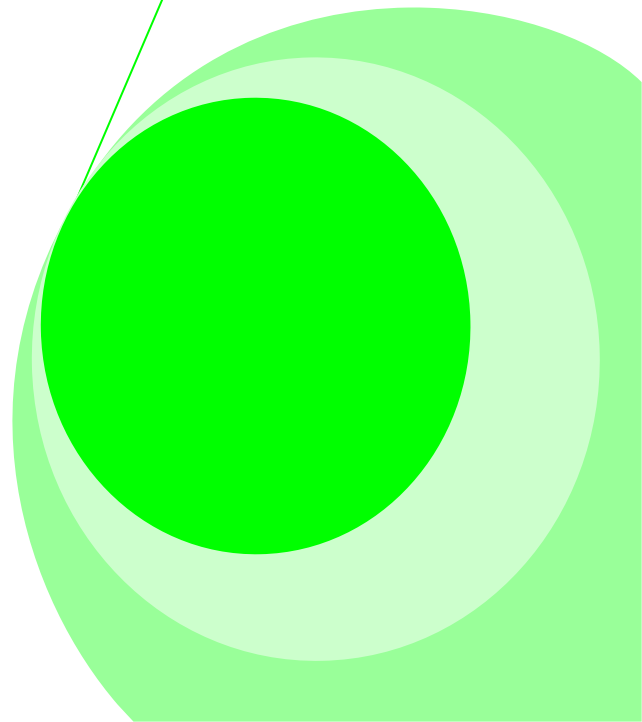

OPIKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Tornion kaupunki

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Opiskeluhuolto.....	5
2.	Lukuvuoden 2023-2024 tavoitteet sekä toimenpiteet.....	10
3.	Tornion kaupungin esi- ja peruskoulujen sekä lukion opiskeluhoitopalvelut	10
	Opiskeluhuollon toteutuminen henkilötyövuosina v 2023 ... Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
4.	Oppilaitoskohtainen opiskeluhuolto	155
4.1.	Koulukohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtävät	155
5.	Kun huoli herää.....	166
5.1.	Opiskeluhoitokertomusten laatiminen ja säilytys.....	188
6.	Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.....	199
7.	Tapaturmat.....	22
8.	Tupakkatuotteet ja päihteet.....	22
9.	Oppilaan ohjaus	244
10.	Poissaolojen seuranta ja niihin puuttuminen.....	266
10.1.	Poissaolojen ennaltaehkäisy	266
11.	Opiskelijoiden oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön	277
11.1.	Fyysisesti turvallinen oppimisympäristö	277
11.2.	Psyykkinen turvallisuus oppilaitoksessa.....	288
11.3.	Sosiaalinen turvallisuus oppilaitoksessa.....	299
11.4.	Suunnitelma kiusaamis-, uhka- ja häirintätilanteiden varalle.....	29
11.5.	Kiusaamiseen puuttuminen ja sen ennalta ehkäisy.....	31
12.	Väkivalta- ja häirintätilanteet.....	33
12.1.	Väkivallan muodot.....	33
12.2.	Väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisy	355
12.3.	Väkivallan tunnistaminen	355
13.	Kurinpito	377
14.	Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle	377
14.1.	Toiminta uhka- ja vaaratilanteissa	377
14.2.	Toiminta kriisitilanteissa	388

Tornion kaupungin opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan Tornion opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeisimmät periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoillon toteutumiseksi ja seuraamiseksi. Suunnitelma korvaa opiskeluhoillon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Opiskeluhoito kuuluu kuntien lasten ja nuorten hyvinvointipalvelukokonaisuuteen yhtenä tärkeänä osana kyseistä palveluverkosta.

Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen ja Lapin hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoito sisältää oppilas- ja opiskelijahuollon, jolla tarkoitetaan oppilaan/opiskelijan oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä.

Opiskeluhoillon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen. Monialainen verkostoyhteistyö ja palveluiden joustavuus ovat myös toimivan oppilashuollon lähtökohtana.

Oppilas- ja opiskelijahuolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi oppilailla on oikeus yksilökohtaisiin maksuttomiin opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut.

Esiopetuksessa opiskeluhoito on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla. Esikoulujen opiskeluhoillon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina.

Tornion kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma päivitetään lukuvuosittain. Opiskeluhoitosuunnitelma ohjaa koulujen opiskeluhoitoa sekä koulukohtaisten suunnitelmien laadintaa. Ohjausryhmän jäseniä osallistuu koulujen oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmiin, joten tiivis yhteistyö ohjausryhmän ja koulukohtaisten ryhmien välillä tekee tiedonkulusta, ohjauksesta ja toiminnan arvioinnista säännöllistä ja luontevaa.

Tornion kaupungin opiskeluhoollon ohjausryhmä

Kaupungin opiskeluhoolltoa ohjaa ja kehittää opiskeluhoollon ohjausryhmä. Ryhmään kuuluvat sivistystoimenjohtaja, erityisopetuksen vastaava rehtori, koululääkäri, koulupsykologi, kuraattorit eri oppilaitoksista sekä kouluterveydenhoitaja. Ohjausryhmä kokoontuu kaksi kertaa lukuvuodessa.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä

- Vastaa kunnan monialaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.
- Ohjaa koulujen ja oppilaitosten opiskeluhoolltoa.
- Linjaa yhteiset tavoitteet toteuttamalleen opiskeluhoollon toiminnalle ja tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja yhtenäisten toimintatapojen omaksumista
- laatii vastuulleen kuuluvan opiskeluhoollon kuntakohtaisen opiskeluhoolltosuunnitelman, joka liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja joka korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman.

Sivistystoimenjohtaja

Ilkka Halmkrona, p 0505916142

Erityisopetuksen vastaava rehtori

Katri Keisu

Esiopetuksen edustaja

Raisa Niskala

Koulukurattorit

Teija Yrjänheikki

Pirkko Leppänen

Sirkku Hanhikoski

Terttu Mäkimartti

Anni Hellevaara (Lappia)

Lääkäri

Mehiläinen Länsi-Pohja

Kouluterveydenhoitaja

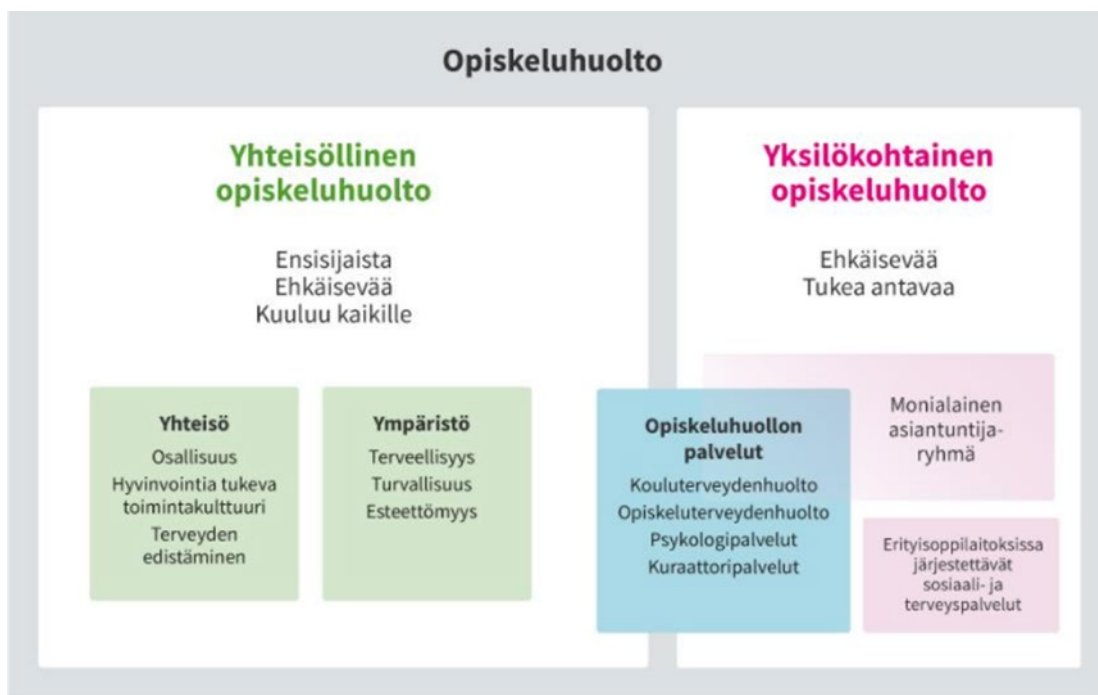
Mehiläinen Länsi-Pohja

Koulupsykologi

Nina Mäenalanen

1. Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto jaetaan **yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon**. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja ennaltaehkäiseviä toimia, joilla edistetään opiskelijoiden ja koko kouluyhteisön hyvinvointia, terveyttä, ja osallisuutta. Kouluyhteisön hyvinvointia sekä kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta edistetään ja seurataan jatkuvasti, ja niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Yksilökohtainen opiskeluhoolto koostuu kouluterveydenhuollon palveluista, psykologi- ja kuraattoripalveluista sekä monialaisen asiantuntijaryhmän tuesta. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarkoituksena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. (THL, opiskeluhoolto, 2021)

Kuva 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus (THL, Opiskeluhoolto, 2021)

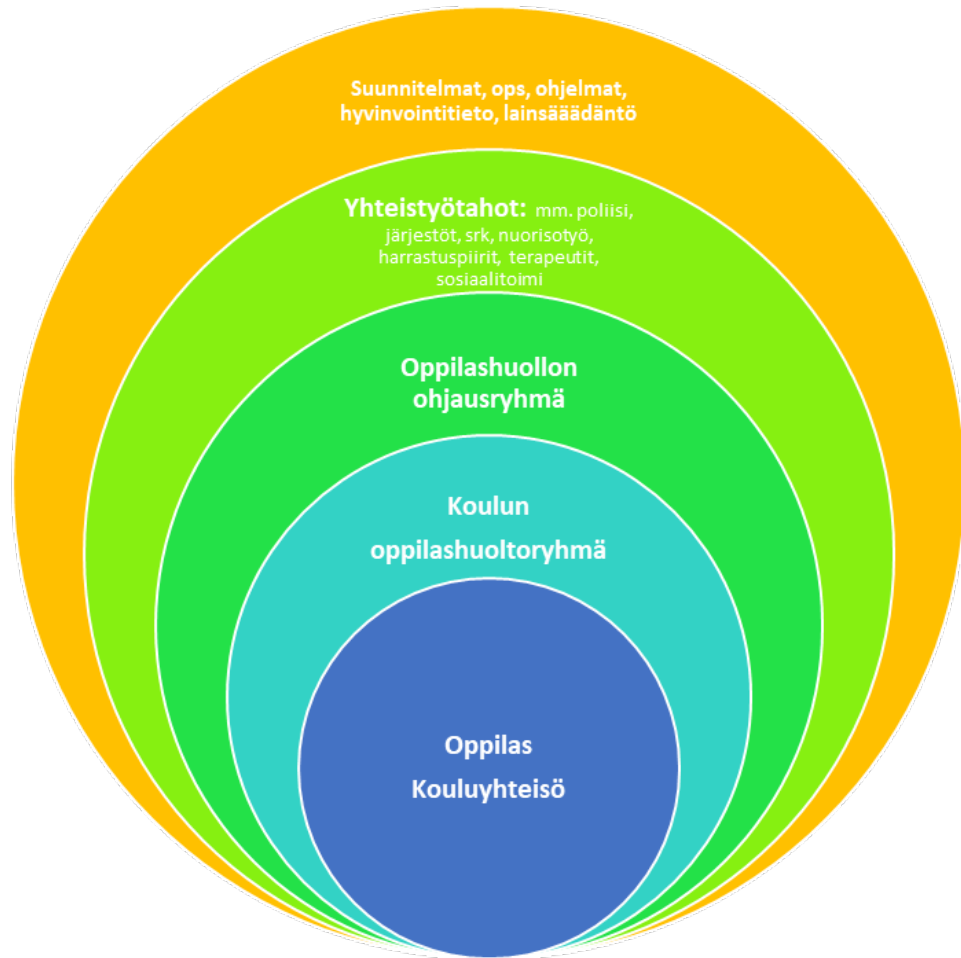
Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitoksessa edistetään koululaisten oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoiltoa toteuttavat kaikki koulussa työskentelevät henkilöt.

Opiskeluhuollon keskiössä ovat oppilas ja kuten yhteisöllisen opiskeluhoitotyön tavoitteena on, myös koko koulu yhteisö. Lasten ja nuorten hyvinvointityössä kuten opiskeluhoitossa korostetaan oppilaan osallisuutta. Heidät otetaan mukaan etsimään keinoja parantaa hyvinvointia koulussa ja kehittämään yhteisöllisiä toimintatapoja. Yhteisölliseen opiskeluhoitotyön toteuttamiseen oppilaat osallistuvat mm. oppilaskuntatyön kautta. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä huoltajien sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Opiskelijahuolto tuo kouluun yhteenkuuluvuutta, huolenpitoa ja avointa vuorovaikutusta.

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

- Oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen

Huoltajien näkemyksiä kartoitetaan opettajien ja huoltajien välisissä palavereissa, luokkien vanhempainilloissa ja arkiviestinnässä. Huoltaja voi osallistua yhteisöllisen opiskelijahuoltotyön suunnitteluun ja toteuttamiseen vanhempainyhdistyksen tai luokkatoiminnan kautta. Vanhempainyhdistyksen mielipiteitä ja näkemyksiä kysytään esim. järjestyssääntöjä laadittaessa, opetussuunnitelmatyössä ja opiskelijahuoltoa suunniteltaessa. Vanhempainyhdistyksen edustaja osallistuu tarvittaessa opiskeluhoitoryhmän palaveriin.

Kuva 2. Opiskeluhuollon ekosysteemi

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta tai tiettyä oppilasryhmää koskevaa monialaista opiskeluhoitoa. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeää on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä koulun arjessa että opiskeluhuollon tuen rakentamisessa.

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus psykologi – tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräajassa. Palvelut on järjestettävä siten, että oppilaalle ja opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

Opiskelijahuoltopalvelu perustuu vapaaehtoisuuteen. Koulun monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti yksittäisen oppilaan tai tietyn oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvien asioiden käsittelemistä varten. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja, jolle asia

työtehtävien perusteella kuuluu. Opiskeluhoultotyö voi käynnistyä oppilaan, huoltajan tai koulun työntekijän ilmaiseman huolen perusteella.

Yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon kuuluva asian käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Ellei opiskelijalla ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, suostumuksen antaa huoltaja. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.

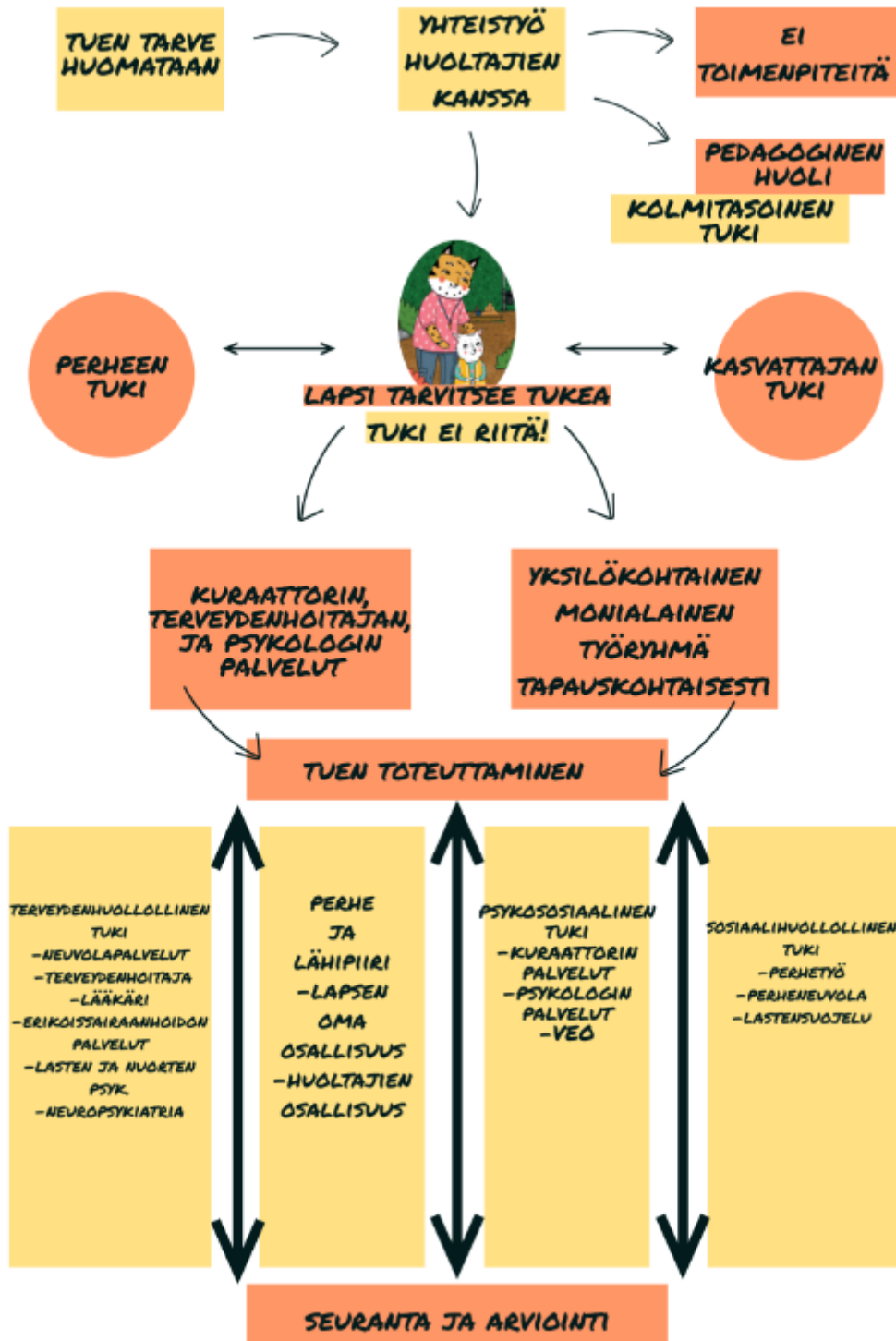
Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Alaikäisellä ja vajaavaltaisella on oikeus kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn ja saamasta häntä koskevia tietoja painavasta syystä, jos se ei ole selvästi vastoin hänen etuaan. Arvion edun vastaisuudesta tekee opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoollon palveluja.

Asiantuntijaryhmän jäsenillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus pyytää neuvoa ja saada tietoa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta sellaisissa oppilaan asioissa, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi. On luvallista antaa tietoja, jotka ovat välttämättömiä virka-aputehtävän, toimeksiannon tai omaan lukuun muutoin suoritettavan tehtävän suorittamiseksi. Annettujen tietojen salassapidosta ja suojaamisesta on varmistuttava asianmukaisesti.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoollon rekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoollon jatkuvuuden kannalta. Opetuksen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Esiopetuksen oppilashuollollisen tuen polku

Kuva 3. Tornion kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2023-2024; 76.

2. Lukuvuoden 2023–2024 tavoitteet sekä toimenpiteet

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan - oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset. Lukuvuosikohtaiset tavoitteet määrittyvät hyvinvointikartoitusten kuten esimerkiksi THL:n terveystarkastusten pohjalta.

Lukuvuoden 2023-2024 tavoitteet voidaan eritellä seuraavasti:

- erityisen – ja tehostetun tuen tehokas ja oikein kohdentuminen
- pienryhmätoiminnan edelleen kehittäminen
- koulukiusaamiseen puuttumisen käytänteiden yhtenäistäminen
- yleisen tuen keinojen laajamittainen käyttö, matalalla kynnyksellä tuen tarpeiden ilmetessä, myös ennaltaehkäisevästi ja varhaisessa vaiheessa. Tarvittaessa opettajien kouluttaminen yleisen tuen keinojen lisäämiseen.
- oppilaiden mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukeminen (Hyvinvoinnin vuosikello)

3. Tornion kaupungin esi- ja perusopetuksen sekä lukion opiskeluhoitopalvelut

Tornion kaupungin opiskeluhoitopalvelut jakaantuvat 12 toimipisteeseen. Yhdeksään alakouluun, joissa mukana esiopetus, kahteen yläkouluun ja lukioon.

Arpelan koulu

Kouluterveydenhoitaja: Selina Partanen 1 pv/vko

Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja

Koulupsykologi: Nina Mäenalanen

Kuraattori: Teija Yrjänheikki. Tarvittaessa

Karungin koulu

Kouluterveydenhoitaja: Melissa Pirttimaa 1 pv/ vko

Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja

Koulupsykologi: Nina Mäenalanen

Kuraattori: Sirkku Hanhikoski 0,5 p/vko

Kaakamon koulu

Kouluterveydenhoitaja: Johanna Matilainen 1pv/vko

Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja

Koulupsykologi: Nina Mäenalanen

Kuraattori: Pirkko Leppänen 0,5 pv/vko

Kyläjoen koulu

Kouluterveydenhoitaja: Anne Rantajärvi 1pv/vko
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen
Kuraattori: Pirkko Leppänen 0,5pv/vko

Pirkiön koulu

Kouluterveydenhoitaja: Anne Rantajärvi. Yhteys Kokkokangas
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen
Kuraattori: Terttu Mäkimartti. Yhteys Kokkokangas

Kokkokankaan koulu

Kouluterveydenhoitaja: Anne Rantajärvi 3 pv/vko
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen
Kuraattori: Terttu Mäkimartti 2pv/vko

Hannulan koulu

Kouluterveydenhoitaja: Tiina Huhtaniska 2,5 pv/vko (lokakuussa 5 pv/vko)
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen
Kuraattori: Teija Yrjänheikki: 2pv/vko

Kivirannan koulu

Kouluterveydenhoitaja: Paula Tikkala 5pv/vko
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen
Kuraattori: Teija Yrjänheikki 3 pv/vko

Seminaarin koulu

Kouluterveydenhoitaja: Johanna Ponkala 2,5 p/ vko
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen
Kuraattori: Terttu Mäkimartti 1,5 pv/ vko

Putaan yläkoulu

Kouluterveydenhoitaja: Ritva Niskanen 5 pv/vko
Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja
Koulupsykologi: Nina Mäenalanen

Kuraattori: Pirkko Leppänen 4 pv/vko

Raamon yläkoulu

Kouluterveydenhoitaja: Tiina Huhtaniska 2,5 pv /vko (vaihto lokakuussa -23)

Koululääkäri: Mehiläinen Länsi- Pohja

Koulupsykologi: Nina Mäenalanen

Kuraattori: Terttu Mäkimartti 2,5 pv/ vko

Tornion yhteislyseon lukio

Kouluterveydenhoitaja: Minna Pohjanen

Koululääkäri: Mehiläinen Länsi-Pohja

Koulupsykologi: Nina Mäenalanen

Kuraattori: Sirkku Hanhikoski 2 pv/ vko

Opiskeluhuollon palveluissa yhtä kuraattoria kohden voi olla enintään 670 oppilasta ja yhtä psykologia kohden 780 oppilasta. Kuraattoreiden sitovat mitoitukset tulivat voimaan 1.1.2022 ja psykologiensa mitoitukset 1.8.2023. Uusimman THL:n keväällä julkaiseman Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoituksen mukainen suositus on yksi kokopäiväinen terveydenhoitaja 460 oppilasta kohden. Oppilasmäärät ylittyvät Torniossa.

Mitoitukset

- koulukuraattori 670 oppilasta
- psykologi 780 oppilasta
- kouluterveydenhoitaja 460 oppilasta

Kouluyksiköiden määrä

- esikoulut 9. Koulujen yhteydessä
- alakoulut 9 kpl
- yläkoulut 2 kpl
- lukio

Oppilasmäärät 2023 – 2024.

- esiopetus 230
- perusopetus 2250
- Tornion yhteislyseon lukio 305

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden määrä 2023

Tehostettu tuki: 206

Erityinen tuki: 234

Arvio kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista.

	Neuvola/kouluterveydenhuolto tarve/toteuma	Koulupsykologi tarve/toteuma	Koulukuraattori tarve/toteuma
Esikoulu	1,0/1,0	0.3/0.1	0,3/0,3
Arpela	0,1 / 0,1	0.1 / 0,02	0,1/0,1
Hannula	0,6 / 0,6	0,3 / 0,1	0,4/0,4
Kaakamo	0,1 / 0,1	0,1 / 0,01	0,1/0,1
Karunki	0,2 / 0,1	0,1 /0,03	0,1/0,1
Kiviranta	0,9 / 0,9	0,6/0,2	0,6/0,7
Kokkokangas	0,6 / 0,6	0,3/0,1	0,4/0,4

Kyläjoki	0,2 / 0,2	0,1/0,01	0,1/0,1
Pirkiö	0,1 / 0,1	0,05/0,01	0,06/0,1
Seminaari	0,3 / 0,3	0,15/0,05	0,2/0,2
Pudas	1.0 / 0,9	0,7/0,2	0,7/0,7
Raumo	0,6 / 0,6	0,4/0,1	0,4/0,4
Lukio	0,7 / 0,6	0,4/0,1	0,4/0,5

Koululääkäripalveluista, koulupsykologipalveluista sekä kuraattoripalveluista huolehtii Lapin hyvinvointialue. Palvelun tuottajana lääkäri - ja psykologipalveluista on Mehiläinen Länsi-Pohja ja määrävänä tekijänä palvelun määrän suhteen on koulun oppilasmäärä.

Koulupsykologi on psyykkisen kehityksen ja kasvun sekä mielenterveyden asiantuntija, jonka työn tavoitteena on edistää oppilaan hyvinvointia, oppimista ja koulunkäyntiä. Koulupsykologi antaa matalan kynnyksen ohjausta, neuvontaa ja keskusteluapua yksittäisille oppilaille ja vanhemmille, sekä konsultaatiota ja neuvontaa opettajille. Tarvittaessa koulupsykologi voi myös arvioida ja tutkia oppilaan oppimisen, keskittymisen, motivaation, käyttäytymisen ja tunne-elämän pulmia hyödyntämällä erilaisia tutkimusmenetelmiä, kuten haastatteluita, havainnointia, kyselylomakkeita sekä psykologisia testejä. Tutkimusten tuloksia voidaan hyödyntää oppilaan koulunkäynnin tukitoimien suunnittelussa ja kuntoutuksen järjestämisessä. Tällä hetkellä saamme koulupsykologin palveluita ainoastaan testaustoimintaan. Ohjaus – ja keskusteluapua ei ole saatavilla.

Kuraattoripalvelu on ehkäisevää sosiaalipalvelua, jolla edistetään yksilöiden ja kouluyhteisön hyvinvointia, kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja oppilaan ja perheen ohjautumista muihin tarvittaviin palveluihin. Koulukuraattoriin voi ottaa yhteyttä Wilman kautta, puhelimitse tai sähköpostilla. Kuraattori kartoittaa tuen tarvetta sekä tarjoaa tuki- ja ohjauskeskusteluja koulunkäyntiin, opiskeluun, käyttäytymiseen, sosiaalisiin suhteisiin, tunne-elämään, perhetilanteeseen ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa.

Opiskelijahuollon yhteistyötahot:

Sosiaalityöntekijä

Nuorisotyö

Srk: Katja Konttajärvi p.0400496402

poliisi: Varpu Saapunki p.029546 6993, ma-pe 8–16, Rovaniemi

Koulukohtainen opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu vähintään 4 krt vuodessa

Lukion opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu vähintään 4 krt vuodessa

4. Oppilaitoskohtainen opiskeluhoito

Tornion kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma ohjaa Tornion esiopetuksen, Tornion peruskoulujen ja lukion opiskeluhoitoa. Koulut toteuttavat yhteisöllistä opiskeluhoitoa yhteistyössä opiskeluhoitoalan asiantuntijoiden kanssa. Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä on monialainen, ja siinä tulee olla oppilaitoksen johtoa ja henkilöstön edustajia, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitaja ja lääkäri, psykologi- ja kuraattoripalvelujen sekä opiskelijoiden ja huoltajien edustaja. Lisäksi ryhmään voi kuulua muiden kunnan toimialojen ja viranomaisten sekä järjestöjen ja seurakunnan edustajia.

Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa koulun opiskeluhoitoalan suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista opiskeluhoitoalan ohjausryhmän linjausten mukaisesti. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskelijahuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

4.1. Koulukohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtävät

- Opiskeluhoitotyöryhmä laatii oppilashuoltosuunnitelman ja päivittää sen vuosittain syyslukukauden aikana
- Seuraa, arvioi ja kehittää koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia.
- Vahvistaa koulun myönteistä oppimis- ja työskentelyilmapiiriä.
- Vuosittain järjestetään teematyöskentelyä. Teemat voidaan nivoa MOK-kokonaisuuksiin ja teemapäiviin
- Edistää oppilaiden osallisuutta koulun toimintakulttuurissa.
- Kehittää koulun ja kodin välistä yhteistyötä.
- Huolehtii koulu yhteisön osallistumisesta seuraaviin tarkastuksiin:
  - Koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus / Meri-Lapin ympäristöpalvelut
  - Työterveyshuollon työpaikkaselvitys / työterveyshuolto
  - Työsuojelutarkastus / AVI

Opiskeluhoitoryhmä kokoontuu tehtävän mukaan säännöllisesti lukuvuoden aikana.

Koulun opiskeluhoitoryhmä seuraa opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista. Koulut ja opiskeluhoitopalveluita tarjoavat tahot toimittavat oppilaiden hyvinvointiin liittyvien kyselyjen ja selvitysten tulokset opiskeluhoitoryhmälle aina tuloksia saatuaan. Tällaisia kyselyjä ovat mm. vuosittainen hyvinvointikysely, laajojen terveystarkastusten yhteenvedot, kouluterveyskyselyt ja muut koulussa tehdyt oppilaiden hyvinvointiin liittyvät selvitykset. Opiskeluhoitoryhmä käsittelee saatuja tuloksia säännöllisissä palaverissaan ja päättää toimenpiteistä, kuten keskeisistä tuloksista tiedottamisesta oppilaille, huoltajille ja muille yhteistyötahoille. Opiskeluhoitoryhmä hyödyntää saatuja tietoja koulujen opiskelijahuollon kehittämisessä.

5. Kun huoli herää

Kun huoli herää oppilaan tai opiskelijanhyvinvoinnista tai koulunkäynnistä, ota huoli puheeksi matalalla kynnyksellä. Asiasta on hyvä jutella suoraan oppilaan kanssa. Huolen eteenpäin viemiseksi ja asian selvittämiseksi tulee asiasta kertoa myös luokanvalvojalle tai luokanopettajalle. Asiasta konsultoidaan opiskeluhuollon henkilöä sekä ollaan yhteydessä oppilaan huoltajaan. Opiskeluhuollon asiantuntijaryhmä on syytä koota mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Asiantuntijaryhmään kutsutaan opiskeluhuollon toimijoita, jotka liittyvät huolen selvittämiseen. Ryhmän kokoonpanolle pyydetään huoltajan/oppilaan suostumus. Opiskeluhuolto perustuu vapaaehtoisuuteen. Mikäli tämä vapaaehtoisuus on esteenä asian käsittelylle, konsultoidaan asiassa lastensuojelun sosiaalityöntekijää sekä rehtoria.

- Oppilaan/opiskelijan kanssa keskustelu
- Opiskelijahuollon asiantuntijan konsultointi anonymisti, asian yksilöinti
- Vastuuhenkilön nimeäminen (luokanvalvoja, luokanopettaja, ryhmänohjaaja tai joku muu)
- Huoltajaan yhteys (alle 18 v)
- Opiskeluhuollon asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan ja oppilaan suostumus
- Vastuuhenkilö kirjaa opiskeluhuoltokertomuksen ja toimittaa sen opiskeluhuoltorekisteriin koulun arkistoon. Sovitaan jatkosta.

Esiopetuksessa on laadittu erillinen toimintaohje, kun huoli herää:

1. Keskustele AINA ensin huoltajan kanssa huolesta.
  - Huoltajan kanssa KARTOITETAAN TUKITOIMET
  - Tehdään KIRJALLINEN suunnitelma, miten huoleen tartutaan (VEO, perheneuvola, perhetyö, lasten psykiatria, toimintaterapia, puheterapia tms.)
Kirjallinen suunnitelma voi olla lapsen vasuun kirjattuna tai erillinen liite
  - Jos on tarpeen, tehdään yhteydenotto sosiaalihuoltoon
  - SOVITAAN uusi keskustelu-aika, jolloin tarkistetaan, miten suunnitelma on toteutunut

2. Jos suunnitelma ei ole toteutunut, arvioidaan tilanne uudelleen. Konsultoidaan tarvittaessa seuraavia yhteistyötahoja:

Neuvola (oman alueen neuvolapalvelut)

- Lapsen neuvolakäynnillä erityishuomiota vaativat asiat, esim. ohjaus terapia - arvioon

Puheterapeutti

- Varhaiskasvatuksen puheterapeutti Päivi Huusko p. 040 539 2859
- Äännevirheet
- Puheen viivästyminen

Toimintaterapeutti

- Ylivilkkaus
- Keskittymisvaikeudet
- Motoriset haasteet
- Alueiden VEO:t ottavat yhteyttä yksityisiin toimintaterapeutteihin

Fysioterapeutti

- Kömpelyys
- Kehon toimimattomuus
- Yhteys ensin neuvolaan, jonka kautta voi saada lähetteen fysioterapeutille

Lastensuojelun päivystysnumeroon

- Huoli vanhempien jaksamisesta
- Lapsen fyysinen hyvinvointi esim. puhtaus, ravinnon saanti
- Virikkeetön kasvatus ja olosuhteet
- Lapsen turvallisuus
- Keskustele aina huoltajan kanssa ennen yhteydenottoa

Lasten psykiatrian palveluohjaus

- Lapsen haastava käytös
- Lapsen vetäytyvä/sulkeutunut käytös
- Lapsen huolestuttavat ei iän mukaiset puheet
- Keskustele aina huoltajan kanssa ennen yhteydenottoa

Poliisi

- Jos on aikaisemmin ollut huoli tai tapahtuu YLLÄTTÄVÄ laiminlyönti (esim. lasta ei haeta eikä saada yhteyttä huoltajaan) SOITA lastensuojelun päivystysnumeroon virka-aikana tai 112 virka-ajan ulkopuolella.
- Jos epäilet tai tiedät lapseen kohdistuvan seksuaalista, henkistä tai fyysistä pahoinpitelyä SOITA POLIISIN KONSULTAATIONUMEROON.

Tärkeintä on se, että olet johonkin viranomaiseen yhteydessä ja pidät yhteyden ottamisen kynnyksen matalana! Kannattaa soittaa ja kysyä neuvoa. Neuvoa voi kysyä pitäen perheen ja lapsen ensin nimettömänä.

5.1. Opiskeluhoitokertomusten laatiminen ja arkistointi

Kun yksittäisen opiskelijan opiskeluhoiton asiaa käsitellään monialaisessa asiantuntijaryhmässä, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava tarpeelliset tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Opiskeluhoitokertomuksen kansilehteen kirjataan asiantuntijaryhmään osallistuvat jäsenet. Ryhmän kokoonpano perustuu hoitajan ja oppilaan hyväksyntään. Tämän vuoksi hoitajalta ja oppilaalta pyydetään allekirjoitus suostumukseen. Jos opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan henkilölle, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoiton tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. Kertomus säilytetään muovitaskussa opiskelijahoiton kansiossa arkistokaapissa. Sähköiset asiakirjat säilytetään sähköisissä arkistoissa (esim. Primus).

Oppilashoitokertomuksen laadinta:

Oppilashoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

Suostumus kansilehti:

- Asiantuntijaryhmän jäsenet
- Hoitajan ja oppilaan allekirjoitus

Kertomus:

- nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin
- vajaanlaisen opiskelijan hoitajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- asian aihe ja vireille panija
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimet
- tiedot asian käsittelystä opiskeluhoitoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- toteutetut toimet
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, kansilehteen on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

6. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on tarkoitettu peruskoululaisille ja heidän perheilleen. Se on lakisääteistä ja maksutonta perusterveydenhuollon ehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta. Lukio-opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon kuuluu

- oppilaan ja opiskelijan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- Perusopetuksen vuosiluokittainen oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen;
- oppilaan sekä opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.
- kouluympäristön sekä oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein
- oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset
- Perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto;
- opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti

Määräaikaiset terveystarkastukset ja terveysneuvonta

Perusopetuksessa koko ikäluokan kattavat terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan ja hänen perheensä tapaamisen. Tarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa suhteessa ikään ja kehitysvaiheeseen ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät. Kouluterveydenhuollon henkilöstö on avainasemassa ongelmien varhaisessa havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa. Kouluterveydenhuoltoon kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset, joista 1., 5. ja 8. luokan terveystarkastukset ovat laajoja. Terveystarkastukseen sisältyy aina yksilöllinen terveysneuvonta. Lukio lukion ja opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Laajat terveystarkastukset

Laajassa terveystarkastuksessa kouluterveydenhoitaja ja lääkäri arvioivat yhdessä oppilaan terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi aina myös koko perheen hyvinvointia ja vanhemmat kutsutaan mukaan. Tarkastukseen sisältyy vanhempien ja oppilaan haastattelut sekä opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa ja tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa. Terveyden edistämisen lisäksi tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa oppilaan ja hänen perheensä erityisen tuen tarpeet ja järjestää tarvittava tuki sekä seurata tilanteen edistymistä yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti.

Terveystarkastuksia tehdään myös yksilöllisen tarpeen mukaan myös muina ajankohtina, esim. koulun uusille oppilaille. Tarkastuksista poisjäävien tuen tarve selvitetään, koska tiedetään, että tarkastuksista poisjääneiden riski syrjäytymiseen on suurempi kuin niihin osallistuneilla. Tuen tarvetta voidaan selvittää esimerkiksi ottamalla yhteyttä perheeseen tai järjestämällä kotikäynti. Terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollossa tavataan asiakkaita yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Kouluterveydenhuollon tärkeä työmuoto ovat avoimet vastaanotot, joille oppilaat voivat tulla aikaa varaamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltään vaivaavista asioista. Terveystarkastuksissa kerätään anonyymiä tietoa luokan ja koulun hyvinvointitilanteesta. Tätä tietoa hyödynnetään oppilashuollon yhteisöllisten toimenpiteiden suunnitteluun, oppilashuollon toimintasuunnitelman laadintaan ja kuntatason suunnittelutyöhön.

Oppilaan terveydentilan huomioiminen

- Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Kouluterveydenhuoltoon ja koululääkäritoimintaan kuuluu ensiapu koulutapaturmissa ja ensihoito-ohjeet sairastuneille, ei siis varsinainen sairaudenhoito. Sairaudenhoidolliset asiat kuuluvat huoltajan vastuulle.

Lääkehoidon järjestäminen koulussa

Lääkehoidon toteuttaminen koulussa perustuu oppilaan ja hänen huoltajiensa sekä lääkehoitoa toteuttavan työntekijän ja toimintayksikön johdon väliseen yhteiseen sopimukseen. Tyypillinen pidempiaikainen lääkitystarve on esimerkiksi diabeetikon lääkityksen järjestäminen. Tavallisia ovat myös ensiapuun tarkoitettut lääkitykset esimerkiksi vaikeasti allergisilla oppilailta, astmaatikoilla tai epileptikoilla.

Kouluja sekä koululaisille järjestettävää aamu- ja iltapäivätoimintaa voidaan pitää niin sanottuina lääkehoidon epätyypillisinä alueina. Näillä epätyypillisillä alueilla lääkehoitoa toteuttavat usein lääkehoitoon kouluttamattomat henkilöt. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on antanut valtakunnalliset ohjeet (STM 2005) lääkehoidon toteuttamisesta erilaisissa toimintaympäristöissä.

Ennen suostumuksensa antamista lääkehoitoon ryhtyvälle työntekijälle ja hänen esimiehelleen tulee selvittää lääkitsemiseen liittyvät vastuut ja velvollisuudet. Lääkitsemiseen, silloin kun se on työnantajan hyväksymää toimintaa, liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin.

Koulutus lääkehoitoon

Opetusministeriö ei määrittele työntekijöiden lääkehoitoon osallistumista eikä työntekijöitä voida siihen velvoittaa. Yhteistyön merkitys lääkehoidon koulutuksen saaneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa korostuu erityisesti lääkehoitoa toteuttavilla epätyypillisillä alueilla.

Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö voi osallistua luonnollista tietä annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen yksittäistapauksissa tai tilannekohtaisesti harkinnan ja riittävän lisäkoulutuksen jälkeen. Koulutuksen antaa laillistettu kyseiseen sairauteen erikoistunut terveydenhuollon ammattihenkilö ja kirjallisen luvan terveydenhuollon toiminnasta vastaava lääkäri. Diabeetikkolapsen hoitoon osallistuville pistosopetuksen ja kirjallisen pistosluvan antaa yleensä erikoissairaanhoidon diabeteshoitaja.

Kouluterveydenhoitaja tarkistaa vuosittain ensiapukaappien sisällön ja täydentää tarvittaessa. Kouluterveydenhoitajalla on omassa varastossa joitakin ilman reseptiä myytäviä lääkkeitä.

Erityisruokavalio

Koulun varsinaisesta ruokavaliosta poikkeavaa ruokaa voidaan tarjota joko terveydellisistä, eettisistä tai uskonnollisista syistä. Eettisistä ja uskonnollisista syistä tarvittavat erityisruokavaliot toteutetaan huoltajan ilmoituksen perusteella. Asiantuntijan eli lääkärin, ravitsemusterapeutin tai terveydenhoitajan antama lausunto on välttämätön silloin, kun tarvitaan ruokavalio sairauden hoitoon tai terveydellisen syyn takia. Oppilaan kanssa työskentelevien on tärkeä olla tietoisia allergiasta, varsinkin jos allergeenille altistuminen aiheuttaa välittömiä oireita tai ensiavun tarvetta.

7. Tapaturmat

Koulutapaturmia ehkäistään kartoittamalla riskit ja vaaranpaikat sisätiloissa, koulupihoilla ja koulumatkoilla. Tapaturmien ennaltaehkäisy on kaikkien koulussa työskentelevien tehtävä ja ilmi tulleista vaaranpaikoista tulee olla välittömästi yhteydessä rehtoriin tai työturvallisuusvastaavaan. Ympäristön turvallisuutta on hyvä tarkastella myös erilaisten käyttäjien ja erilaisen toiminnan näkökulmasta. Tapaturmien ehkäisemiseksi on laadittu riskiarviointi, joka päivitetään säännöllisesti. Koulun kriisisuunnitelmassa on nimetty ensiaputaitoiset työntekijät ja heidän ensiaputaitonsa pidetään ajan tasalla.

- Hoitoa tarvitseva oppilas saatetaan kouluterveydenhoitajalle/terveysasemalle tai vakavissa tapauksissa tilataan ambulanssi. Tapaturman sattuessa ollaan yhteydessä oppilaan huoltajaan.

Koululla on vakuutus, joka korvaa koulutapaturmasta aiheutuvat kulut. Koulutapaturmasta ilmoitetaan aina myös koulusihteerille, joka tekee tapaturmailmoituksen vakuutusyhtiöön.

8. Tupakkatuotteet ja päihteet

Ennaltaehkäisy

Koulu on lasten ja nuorten aluetta ja toiminnassa pyritään kaikin tavoin vahvistamaan päihteetöntä, tupakatonta ja nuuskatonta elämäntapaa. Koulun henkilökunta pyrkii omalla toiminnallaan antamaan myönteisiä terveen elämän malleja ja puuttuu viipymättä havaittuihin kokeiluihin ja väärinkäytöksiin. Kouluterveydenhuollon ja yhteisöllisen oppilashuollon tärkeä tehtävä on ennaltaehkäistä oppilaan päihteidenkäyttöä ja havaita psyykkiset ja sosiaaliset riskitekijät varhain, jolloin niihin puuttuminen on helpompaa ja tuottaa tulosta.

Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada tietoa tupakasta ja päihteistä, niiden vaikutuksista ja vaaroista. Asiallinen valistus tuo parhaan tuloksen. Päihdetietoutta annetaan keskitetysti terveystiedossa, mutta aihe on esillä myös muiden oppiaineiden sisällöissä. Päihdeasiasta on hyvä keskustella oppilaiden kanssa myös silloin, kun he haluavat ottaa sen esille tai kun aihe on esillä esimerkiksi julkisessa keskustelussa.

Yhteistyö vanhempien kanssa on päihdetyössä erityisen tärkeää. Koulun vanhempainilloissa ja vanhempien tapaamisissa voi varata aikaa avoimelle keskustelulle nuoren kehityksestä, perhe-elämästä, vapaa-ajanvietosta ja päihdekysymyksistä. Nivelvaiheessa luokanopettaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja ja luokanvalvoja tekevät yhteistyötä ja ottavat päihdeasian esille oppilaiden kanssa.

Päihteiden käytön tunnistaminen

Päihteiden käyttöön ei ole olemassa yhtä selvää tuntomerkkiä, mutta joitakin oireita tai muutoksia havaittaessa on syytä epäillä päihteiden käyttöä. Monet tunnusmerkit ovat normaaleja murrosikäisen kehitykseen liittyviä tai ne voivat liittyä mielenterveyden häiriöihin. Seuraavassa on tunnusmerkkejä, joihin kannattaa kiinnittää huomiota, kun huoli herää.

Tunnusmerkkejä

- Käyttäytymisen muutos; välinpitämättömyys, eristyneisyys, katsekontaktin välttely, valehtelu, sepittely ja aikuisen harhauttaminen, lyhytjännitteisyys, äkilliset mielialan vaihtelut, alkoholi- tai huumeslangin ilmaantuminen puheeseen, päihteiden käytöksen puolustelu.
- Ulkoisen olemuksen muutos; vaatetustyylin ylikorostaminen tai epäsiisti olemus, haju, laajentuneet silmäterät tai verestävät silmänvalkuaiset, vapina, hikoilu, pälyily, tokkuraisuus, selittämätön laihtuminen tai lihominen
- Koulunkäynnin muutos; poissaolot lisääntyvät, aamu- ja maanantaipoissaoloja, heikentynyt koulumenestys ja kiinnostus koulunkäyntiin, oppimisvaikeudet
- Kaveripiirin ja harrastusten muutos.
- Lisääntynyt rahantarve, tavarat, joiden alkuperä selittämätön, käyttöön viittaavat esineet tai aineet.

Jokaisen koulussa toimivan aikuisen velvollisuus on selvittää tunnusmerkkien perusteella heränneen huolen aiheellisuus.

Peruseriaatteet:

- aikuisen velvollisuus on toimia
- alle 18-vuotiaan tupakoinnista, nuuskaamisesta ja päihteidenkäytöstä ilmoitetaan kotiin
- mikäli lapsi on ilmeisen lastensuojelun tarpeessa, on tehtävä lastensuojeluilmoitus

9. Oppilaan ohjaus

Perusopetuksessa toteutettavan ohjauksen ja opiskeluhoitotyön yksi tärkeimmistä tavoitteista on tukea niitä oppilaita, joilla on opiskelussaan vaikeuksia ja jotka ovat jostakin syystä vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle. Ohjauksen ja opiskeluhoitotyön avulla lisätään hyvinvointia koulussa, edistetään koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta opiskelussa ja auttaa häntä opiskelutaitojen kehittämässä. Näin pyritään ennaltaehkäisemään opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä ja huolehtimaan tuen saamisesta koko opintopolun ja nivelvaiheiden ajan. Oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen, osallisuuden ja kuulluksi tulemisen tukeminen on jokaisen koulun aikuisen tehtävä.

Lukuvuoden mittaan järjestetään henkilökohtaisia vanhempaintapaamisia, vanhempainiltoja ja muita tapaamisia, jossa opettaja käy huoltajan kanssa läpi oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyviä kysymyksiä. Oppilaille ja huoltajille annetaan ohjausta ja tietoa perusopetuksen työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä tulevaisuudelle. Huoltajille selvitetään myös, kuinka ohjaus on koulussa järjestetty sekä miten opiskeluun, oppilashuoltoon ja tukipalveluihin liittyvät asiat on koulussa hoidettu.

Kouluissamme ohjauksesta vastaa vuosiluokilla 1-6 luokanopettaja tai erityisluokanopettaja ja vuosiluokilla 7-9 opinto-ohjaajat. **TET: 7,8,9:** Päättävien luokkien työelämään tutustuminen ja muiden luokkien koulun sisäiseen työelämään tutustuminen järjestetään vuosittain työsuunnitelmassa tai henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määrittelyllä tavalla. Lisäksi eri oppiaineiden opetussuunnitelmien sisältöihin kuuluu yrittäjyyteen, työelämän vaatimuksiin ja taitojen opettamiseen liittyviä asioita.

Erytystä huomiota tulee kiinnittää nivelvaiheisiin, kun oppilas siirtyy kouluasteelta toiselle, sillä tuen tulee jatkua yhtenäisesti koko perusopetuksen ajan ja vielä siirryttäessä toiselle asteelle. Tämä antaa oppilaille henkistä ja sosiaalista tukea ja varmuutta uudessa tilanteessa. Nivelvaiheessa on tärkeitä, että tarpeellinen tieto siirtyy uuteen oppilaitokseen ja oppilas voi aloittaa uudessa koulussa sujuvasti.

Siirtyminen esikoulusta 1. luokalle: Oppilaaksi ilmoittautuminen ja oppilaaksi ottaminen on helmikuussa. Huoltaja ilmoittaa lapsensa kouluun.

Kevään esioppilashuoltopalaverissa valmistellaan erityisen ja tehostetun tuen piirissä olevien lasten siirtymistä koulun puolelle. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan lisäksi palaverissa on mukana myös tuleva luokanopettaja, erityisopettaja, terveydenhoitaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Toukokuussa on tulevien ekaluokkalaisten kouluun tutustumispäivä. Vanhempainilta pidetään koulun alettua syksyllä. Varhaiskasvatuksen opettaja on ekaluokkalaisten mukana ensimmäisinä koulupäivinä.

Tornion Seminaarin koulun pienluokille tulevilla koulutulokkailla on yleensä 11-vuotinen oppivelvollisuus, jonka alkaessa koulun edustaja osallistuu lapsen koulupolun suunnitteluun. Kouluun tullaan lastenneuvolan ja lääkärin tutkimusten, asiantuntijoiden lausuntojen, ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan suositusten ja erityisluokanopettajien asiantuntemuksen perusteella. 5-6 -vuotiaat käyvät yksilöllisesti tutustumisjaksolla koulussa kevään aikana, jolloin erityisluokanopettaja mahdollisesti tekee vielä testauksia ja lopullinen koulu- tai luokkasijoitus selviää.

Alakoulusta yläkouluun: Kuudennen luokan opettaja, erityisopettajat ja oppilaanohjaaja tekevät yhteistyötä luokkien muodostamisessa ja pitävät tiedonsiirtopalaverin. Erityisen ja tehostetun tuen piirissä olevien oppilaiden tiedonsiirtoon kiinnitetään erityistä huomiota. Kaikille kuudesluokkalaisille järjestetään yhteinen tutustumispäivä yläkoululla ja ”mennään seiskalle”-päivät, jolloin tutustutaan etukäteen tuleviin luokkakavereihin ja madalletaan kynnystä siirtyä yläkouluun.

Yläkoulusta toiselle asteelle: Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla opinto-ohjaajat esittelevät erilaisia jatko-opintovaihtoehtoja ja oppilaat tutustuvat toisen asteen opintoihin. Opinto-ohjaajan tavoitteena on löytää jokaiselle mieleinen ja realistinen jatkokoulutuspaikka, josta tehdään siirtymäsuunnitelma toista astetta varten yhteistyössä huoltajan kanssa.

Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus

Oppilaalla on oikeus saada tarpeensa mukaista oppilaanohjausta oppivelvollisuuslain uudistamisen myötä 1.8.2021 lähtien. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan perusopetuksen oppilaille, jotka tarvitsevat lisätukea jatko-opintoihin hakeutumiseen. Osa oppilaista tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen tehostettua henkilökohtaista tukea oppilaanohjausta. (Perusopetuslaki 11 a). Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8:lla ja 9:llä vuosiluokalla. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa annetaan oppilaalle henkilökohtaista ohjausta, pienryhmäohjausta sekä tehostetaan työelämään ja koulutukseen tutustumista. Jokainen Tornion yläkoulun 8. ja 9. luokkalainen saa henkilökohtaista opinto-ohjausta lukuvuoden aikana.

Tehostetuksi henkilökohtaiseksi oppilaanohjaukseksi määritellään.

- pienryhmäohjaukseen osallistuminen
- TEPPO –toimintaan osallistuminen (tehostettua työelämään ja koulutukseen tutustumista) TEPPO = työelämäpainotteinen perusopetus (Raumon koulu)
- Useampi kuin 2 opinto-ohjaukset 8. ja 9. luokkien aikana
- yksilölliset, erikseen järjestettävät koulutukseen tutustumiset
- nivelvaiheen ohjaus toisen asteen koulutuksen järjestäjän kanssa

Osana tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta laadittu henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma on arkistoitava asiakirja. Henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma laaditaan Wilmaan ”Lomakkeet” -kohtaan. Henkilökohtaiseen jatko-opintosuunnitelmaan merkintöjä voivat tehdä opinto-ohjaajan ja TEPPO-toiminnan vastuupettajan lisäksi myös oppilas ja huoltaja. Lomake

tulee näkyville vasta sitten, kun oppilas saa tehostettua oppilaanohjausta. Pääsääntöisesti jatko-opintosuunnitelman sisältämiä tietoja ei siirretä toiselle asteelle. Jos nuori hakee ja pääsee esimerkiksi tutkintoon valmentavaan koulutukseen (TUVA), jatko-opintosuunnitelma voi sisältää opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellisia tietoja.

10. Poissaolojen seuranta ja niihin puuttuminen

Torniossa on laadittu **poissaolomalli**, joka ohjaa koulujemme henkilöstöä poissaoloihin puuttumisessa sekä oppilaat tukemisessa. (kts.liite)

Torniossa oppilaan poissaoloja seurataan Wilmassa. Huoltajan on mahdollista seurata oppilaan koulutyöskentelyn sujumista Wilmasta. Järjestelmän avulla huoltajat ja opettajat voivat pitää yhteyttä mm. pikaviesteillä. Jos oppilas joutuu olemaan poissa koulusta, vanhempien tulee ilmoittaa poissaolosta samana päivänä esim. puhelimitse, tekstiviestinä tai Wilma-viestinä luokanopettajalle. On kuitenkin hyvä muistaa, että opettajiin saa yhteyden myös perinteisin yhteydenpitovälinein. Kiireellisissä tilanteissa suosittelemme huoltajaa soittamaan koululle.

Lomamatkat tulee pyrkiä sijoittamaan koulujen loma-aikoihin. Ennalta tiedossa oleviin poissaoloihin tulee pyytää lupa etukäteen. Luokanopettaja voi myöntää luvan enimmillään kolme (3) päivää kestäviin lomiin. Pidempiin lomiin lupa tulee anoa kirjallisesti. 4–14 pv kestävät lomamatkat anotaan rehtorilta ja pidemmät lomamatkat sivistystoimenjohtajalta.

Jokainen opettaja seuraa oppilaiden poissaoloja oppitunneittain. Poissaolotiedot siirretään mahdollisimman pian oppitunnin tai useamman oppitunnin muodostaman yhtenäisen rupeaman jälkeen Wilmaan. Mikäli oppilaan poissaolot keskittyvät samoille viikonpäiville tai saman aineen tunneille, tulee asiaan puuttua hyvissä ajoin.

10.1. Poissaolojen ennaltaehkäisy

Oppilaan viihtyminen ja hyvinvointi koulussa on edellytys hänen oppimiselleen, kasvulleen ja kehitykselleen. Samalla se osaltaan ehkäisee oppilaan turhia poissaoloja koulusta. Viihtymistä lisätään myös vahvistamalla oppilaiden osallisuutta koulun toiminnoissa. Oppilaan hyvinvointia koulussa edistetään kehittämällä koulun olosuhteita ja koulussa toimivien henkilöiden sosiaalisia suhteita, lisäämällä kaikkien mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen sekä kiinnittämällä erityistä huomiota kaikkien terveyteen.

Koulun sosiaalisia suhteita kehitetään toisaalta parantamalla opettaja-opettajasuhteita, opettaja-oppilassuhteita ja oppilas-oppilassuhteita sekä kiinnittämällä huomiota

opetusryhmien toimintaan. Uudet luokat ryhmitetään heti syyslukukauden alussa. Yläkoulun osalta tämä tapahtuu yhteistyössä nuorisotoimen ja muiden toimijoiden kanssa. Oppilaille järjestetään Mennään seiskalle- päivät kuudennella luokalla sekä ryhmäytyspäivä 7. luokalla. Luokanvalvojat järjestävät ryhmäytyksen yhteistyössä kuraattorin ja eri yhdistysten toimijoiden kanssa.

Oppilaalle annetaan mahdollisuudet opiskella omien taitojensa ja kykyjensä mukaisesti. Hänelle annetaan palautetta ja häntä kannustetaan ja rohkaistaan niin, että hän kokee itsensä ja työnsä koulussa arvostetuksi. Oppilasta ohjataan kehittämään omaa opiskelutaitoaan kaikkien opettajien ja avustajien toimesta. Koulun arjesta poikkeavissa tapahtumissa, teemoissa ja kilpailuissa annetaan onnistumisen kokemisen mahdollisuuksia myös niille oppilaille, joille normaali koulutyö on vähemmän palkitsevaa.

11. Opiskelijoiden oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Tornion kouluissa ja lukiossa oppilaiden ja opiskelijoiden turvallisen opiskeluympäristön varmistamisessa huomioidaan oppilaiden ja opiskelijoiden fyysinen, psyykinen sekä sosiaalinen turvallisuus. Turvallisuusjohtamisessa korostuu ennakointi sekä ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Mahdollisia uhka-, vaara- ja häiriötilanteita varten kouluissa laaditaan monialaisena yhteistyönä toimintasuunnitelmat, järjestetään käytännön harjoituksia sekä koulutetaan henkilökuntaa toimimaan kyseisissä tilanteissa oikein. Turvallisuuskulttuuri syntyy ennaltaehkäisevästä hyvinvointityöstä, huolellisesta turvallisuussuunnittelusta sekä turvallisuuskulttuurin ja -toiminnan arvioinnista.

11.1. Fyysisesti turvallinen oppimisympäristö

Fyysinen turvallisuus käsittää oppilaitosten fyysisen opiskeluympäristön turvallisuuden takaamisen sekä suunnitellun toimintamallin mahdollisen vaaratilanteen sattuessa. Oppilaitosten turvallisuutta ohjataan ja arvioidaan lakisäätöissä kouluympäristön turvallisuustarkistuksissa.

Koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

Tarkastuksen suorittaa Meri-Lapin ympäristöpalvelut / Ympäristövalvonta (Tarkastuksen perusteet: Vna 338/2011, neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta, 12§, terveydenhuoltolaki 1326/2010, 16§, terveydensuojelulaki 763/1994, 4a§) Tarkastukseen osallistuvat: tekninen virasto, kouluterveydenhuolto, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutettu, koulun rehtori/johtaja, koulun henkilöstön edustaja, vanhempien edustaja tai oppilasedustaja.

Työterveyshuollon työpaikkaselvitys

Tarkastuksen suorittaa työterveyshuolto. (Työterveyshuoltolaki (1383/2001) 5§, 12§, Työturvallisuuslaki (738/2002) 8§, 10§, 32§, 33§, 40§)

Tarkastukseen osallistuvat: kouluterveydenhuolto, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutettu, koulun rehtori/johtaja, koulun henkilöstön edustaja.

Työsuojelutarkastus

Tarkastuksen suorittaa aluehallintoviraston työsuojelutarkastaja. Tarkastuksessa ovat läsnä tekninen virasto, työsuojelupäällikkö, työsuojeluvaltuutettu, rehtori ja henkilöstön edustaja. (Työterveyshuoltolaki (1383/2001) 5§, 12§ Työturvallisuuslaki (738/2002) 8§, 10 §, 32§, 33§,40§). Tarkastuksessa esitetään työterveyshuollon työpaikkaselvitys, vaarojen arviointi, kemikaaliluettelo ja atex -asiakirjat.

Palotarkastus

Palotarkastus perustuu Lapin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmaan. Palotarkastuksella valvotaan pelastuslain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamista.

Vaaratilanteissa toimimisessa oppilaitoksia ohjaavat lukuvuosittain monialaisena yhteistyönä päivitettävät pelastussuunnitelmat, kriisisuunnitelma sekä lukuvuosittain järjestettävät poistumis-/sisälle suojautumisharjoitukset (poistumisharjoitus 9.9.2022, sisälle suojautumisharjoitus kevät -23). Pelastussuunnitelman laatiminen perustuu pelastuslakiin (379/2011) ja valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011). Pelastussuunnitelman laatimisen tavoitteena on ennaltaehkäisevästi poistaa vaaroja ja suunnitella hätä- ja onnettomuustilanteiden toimenpiteitä. Lisäksi kunnassa koulutetaan henkilökuntaa mm. EA-koulutuksilla sekä turvallisuuskoulutuksilla.

Tornion kouluissa on laadittu järjestyssäännöt sekä suunnitelmat kurinpitokeinojen käyttämisestä sekä menettelytavoista.

11.2. Psykkinen turvallisuus oppilaitoksessa

Psykkinen turvallisuus käsittää hyväksyttävän ja turvallisen ilmapiirin niin, että oppilas/opiskelija voi kokea olevansa osa koko koulu yhteisöä sekä opiskeluryhmää. Psykkisen turvallisuuden edistäminen kuuluu vahvasti koulun yhteisöllisen opiskeluhoitotyön tehtäväkenttään. Yhteisöllisellä opiskeluhoitollalla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja ennaltaehkäiseviä toimia, joilla koko oppilaitoksessa edistetään oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskelu ympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoittoa toteuttavat kaikki koulussa työskentelevät henkilöt, mutta erityisesti sen suunnittelusta sekä arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä. Yhteisöllisen oppilas- ja opiskeluhoitollon tavoitteet laaditaan lukuvuosittain ja ne pohjautuvat yleisesti ottaen eri hyvinvointikyselyjen tuloksiin ja näistä johdettuihin oppilaitoksen tarpeisiin. Lukuvuosittain kiinnitetään huomiota opiskelijoiden

ryhmytymisiin, ohjaukseen sekä osallisuuden vahvistamiseen. Tavoitteena on, että jokainen oppilas sekä opiskelija pääsee osalliseksi ryhmässä eikä tule sosiaalisesti torjutuksi. Tärkeää on, että jokainen hyväksytään omana itsenään. Koulut päivittävät säännöllisesti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, joissa kuvataan tavoitteet ja toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon takaamiseksi.

Tornion perusopetukselle ollaan tekemässä omaa hyvinvoinnin vuosikelloa Väylään (intranet) Hyvinvoinnin vuosikello on konkreettinen työväline ja ohjenuora Tornion kaupungin opetushenkilöstölle koulujen hyvinvointityön ja yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteuttamisessa.

Vuosikelloon sisältyvällä materiaalilla harjoitellaan kuukausittain vaihtuvien teemojen mukaisesti mielen hyvinvointiin, vuorovaikutukseen ja elämänhallintaan liittyviä taitoja.

teemat voidaan sisällyttää osaksi eri oppiaineiden sisältöjä. Tavoitteena on:

- yhteisöllisyyden vahvistaminen
- lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen
- tunne- ja vuorovaikutustaitojen ja elämäntaitojen kehittäminen
- myönteisen itsetunnon ja oppimisminäkuvan vahvistaminen

11.3. Sosiaalinen turvallisuus oppilaitoksessa

Sosiaaliseen turvallisuuden nähdään rakentuvan koulun aikuisten ja opiskelijoiden välisissä sekä keskinäisissä vuorovaikutusprosesseissa sekä yhteisöllisessä toimintakulttuurissa. Yhteisöllisyys, toimijuus ja osallisuus ovat tärkeitä teemoja lukiokoulutuksessa. Yhteisöllisen opiskelijahuollon tehtävänä on arvioida, edistää sekä ylläpitää tämän toimintakulttuurin kehittymistä.

Oppilaitoksen yhteiset teemapäivät, opiskelijakunta, yhteiset oleskelutilat sekä ryhmäytymiset palvelevat yhteisöllisyyden kehittymistä.

Tornion kouluissa ja lukiossa on myös laadittu suunnitelma häirintä-, kiusaamis- ja väkivaltilanteisiin. Henkilökuntaa on ohjeistettu opettajien kokouksissa/koulutuksissa. Toiminta-ohjeet löytyvät koulun oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelmasta, lukion opetussuunnitelmasta sekä kriisisuunnitelmasta. Toimintasuunnitelmat käydään läpi lukuvuosittain.

11.4. Suunnitelma kiusaamis-, väkivalta – ja häirintätilanteiden varalle

Ristiriidat ja erimielisyydet ovat väistämätön osa inhimillistä vuorovaikutusta ikään katsomatta. Kaikki koulussa esiintyvä aggressiivinen käyttäytyminen ei ole varsinaisesti kiusaamista, mutta kaikki tilanteet käsitellään välittömästi aikuisten toimesta yhdessä oppilaiden kanssa sovun palauttamiseksi. Kiusaamisen ehkäiseminen on kodin ja koulun yhteinen ponnistus. Sosiaaliset

tunnetaidot ja kanssakäymisen mallit voidaan oppia vain kohtaamisissa muiden ihmisten kanssa sekä kotona että koulussa. Kaikkien aikuisten antama malli siitä, miten toimitaan ihmissuhteissa, vaikuttaa vahvasti lapsiin. Kiusaamista ehkäistään ensisijaisesti yhteisöllisen oppilashuollon toiminnalla. Yhteisöllisyyden, tasavertaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Kiusaamisella tarkoitetaan tahallista ja toistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa, joka kohdistuu samaan henkilöön tai ryhmään. Kiusaaminen voi olla suoraa ja helposti havaittavaa esimerkiksi lyöminen, potkiminen, toisen tavaroiden vieminen, ilmeily, uhkailu ja nimittely. Epäsuora kiusaaminen on esimerkiksi juurujen levittämistä, selän takana puhumista, kaverisuhteiden pilaamista ja ryhmästä pois jättämistä ja ulkopuolisen voi olla hankala havaita sitä. Netin kautta tapahtuva kiusaaminen tuo kiusaamisen myös vapaa-ajalle.

Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino ja kiusattu on yleensä jollakin tavalla heikommassa asemassa. Kiusaaminen on aina vakavaa toisen oikeuksien loukkaamista ja ihmisarvon alentamista.

Syksyisin koulun alettua ja aina tarpeen vaatiessa kiusaamista käsitellään luokissa yleisellä tasolla monipuolisesti. Oppilaiden kanssa keskustellaan kiusaamisesta ja siitä, miltä se tuntuu ja miten se voidaan ehkäistä. Joskus voi olla tarpeen kerrata, mitä kiusaaminen on, ettei kukaan tule kiusanneeksi ajattelemattomuuttaan. Koulussa pidetään kiusaamisen vastaisia oppitunteja, joissa käsitellään kiusaamista sekä sen ehkäisemistä sekä tunnetaitoja.

Kiusaamisesta ja syrjinnästä keskustellaan henkilökunnan yhteisissä kokouksissa. Yhteisöllisen oppilashuollon periaatteiden mukaisesti kiusaamiseen puuttuminen tai siitä kertominen on koko koulun henkilökunnan tehtävä. Kiusaaminen on teemana kaikkien luokkien vanhempainilloissa ja se on hyvä ottaa esille myös vanhempien tapaamisissa. Kiusaamista ehkäistään järjestämällä esim. toimintapäiviä yhteishengen kohottamiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi.

Lisäksi kouluissa pidetään kiusaamisen vastaisia oppitunteja, joilla käsitellään kiusaamista, kiusaamisen ehkäisyä ja tunnetaitoja.

11.5 Kiusaamiseen puuttuminen ja sen ennaltaehkäisy

Tornion kouluilla on toimintaohjeet mahdollista kiusaamis- tai uhkatilannetta varten. Lisäksi yläkouluilla ja Hannulan alakoululla sovelletaan Verso vertaissovittelua.

VERSO eli vertaissovittelu on **ratkaisukeskeisyyteen pohjautuva menetelmä, joka tarjoaa vaihtoehtoisen ja vapaaehtoisen tavan ratkaista oppilaiden välisiä ristiriitoja koulun arkipäivässä.** Sovittelussa toiset, koulutetut, oppilaat selvittelevät toisten oppilaiden välisiä pieniä ristiriitatilanteita.

Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelijoiksi koulutetut koulun henkilökunnan jäsenet ja oppilaat auttavat osapuolia itse löytämään ratkaisun

Torniossa on KiVa-koulu (Kiviranta) ja myös muut koulut noudattavat osittain KiVa-kouluohjelman toimintaperiaatteita. Lisäksi kouluissa vallitsee nollatoleranssi kiusaamiseen suhtautumisessa. Koulun hyvä ja turvallinen ilmapiiri ja selkeät toimintatavat luovat pohjan hyvälle koulupäivälle.

Toimenpiteet koulussa:

- Koordinointi kouluissa, yhteisöllinen opiskeluhoito
- Yhteistyö vanhempien kanssa
- Oppilas- ja henkilökuntakysely
- Julisteet; välituntivalvojen huomioliivit

Kohdennetut toimenpiteet:

- Otetaan käyttöön kiusaamisen tullessa ilmi
- Koulun järjestämät selvittämiskeskustelut
- Verso vertaissovittelu

Kiusaamisen selvittelyn kulku:

Koulumme noudattaa koulun toimintaperiaatteita, jota täydennetään tarvittaessa viranomaisyhteistyöllä. Kun koulun henkilökuntaan kuuluva saa ilmoituksen kiusaamisesta, selvittää hän luokanopettajan tai luokanvalvojan kanssa tilanteen keskustellen kiusaamiseen liittyvien henkilöiden kanssa tavoitteena lopettaa kiusaaminen välittömästi. Keskustelu kirjataan ylös ja kotiin ollaan yhteydessä.

Mikäli kyseessä on jatkuva kiusaaminen ja /tai kiusaaminen toistuu, käsitellään kiusaaminen koulussa laajassa ryhmässä. Ryhmä koostuu luokanopettajan tai luokanvalvojan lisäksi erityisopettajasta. Myös kuraattori voi olla osa ryhmää. Oppilaita kuullaan vaiheittain ja keskustelun jälkeen sovitaan seurantalaveri. Tarkoituksena on seurata tilannetta säännöllisesti, jotta kiusaamisen voidaan todeta loppuneen. Keskusteluista tehdään muistiot. Mikäli kiusaaminen jatkuu, tiimiä laajennetaan rehtorilla ja lopulta huoltajilla. Tästä eteen päin tilanteesta riippuen mukaan voidaan kutsua myös poliisi, lastensuojelu ja mahdollisesti Lapin sovittelutoimisto.

Kiusaamisesta voi olla helpompi puhua kotona kuin koulussa, joten myös vanhempien on tärkeää tietää toimintatavat ongelmien ilmaantuessa. Vanhempien on hyvä toimia kiusaamisen ehkäisemiseksi seuraavasti:

- Keskustele kotona kiusaamisesta, vaikka tuntuisi siltä, ettei asia kosketa perhettänne.
- Huomioi, että kiusaaminen koskettaa aina koko ryhmää.
- Ota lapsen kertomus kiusaamisesta vakavasti.
- Kuuntele ja kysele millaiset kaverisuhteet lapsellasi on.
- Tutustu lapsesi netinkäyttöön.
- Muistathan, että omat asenteesi tarttuvat myös lapseen.
- Tutustu koulun toimintamalliin kiusaamisen ehkäisemiseksi ja kiusaamiseen puuttumiseksi.
- Pyri yhteistyöhön muiden vanhempien kanssa.
- Ilmoita aina opettajalle tietoosi tulleesta kiusaamisesta, muuten asiaan ei voida puuttua

Tornion yhteislyseon lukion opetussuunnitelmassa paikallisessa linjauksissa on lukion suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Koulukiusaamisella tarkoitetaan yhteen opiskelijaan kohdistuvaa toistuvaa, jatkuvaa ja systemaattista henkistä tai fyysistä väkivaltaa, joka voi ilmetä käsiksi käymisenä, ilkuntana, solvauksena, pelotteluna, ahdisteluna, kiristämisenä, eristämisenä jne., joka on tavanomaisen kiusoittelun ylittävää toimintaa.

Kiusaamistilanteissa toimitaan seuraavasti:

- kiusaamiseen puututaan heti
- asia selvitellään sekä kiusatun että kiusaajan näkökulmasta
- sovitaan kiusaamisen lopettamisesta välittömästi
- suoritetaan tehostettua valvontaa, onko kiusaaminen loppunut
- tapahtumat ja toimenpiteet kirjataan
- mikäli kiusaaminen jatkuu, pyydetään huoltajia koululle yhteiseen neuvonpitoon, mitä asian suhteen on tehtävä

- tarvittaessa otetaan yhteyttä myös muihin viranomaisiin, esimerkiksi poliisiin
- seurataan sovittujen toimenpiteiden toteutumista.

[\(LOPS2021\)](#)

12. Väkivalta- ja häirintätilanteet

Väkivalta- ja uhkatilanteet ovat viime vuosina lisääntyneet koulumaailmassa kovasti Aikuisten tehtävä on tunnistaa erilaiset väkivaltatilanteet ja puuttua niihin. Torniossa on laadittu kriisisuunnitelma, joka ohjaa henkilökuntaa toimimaan oikean erilaisissa uhkatilanteissa. Kriisisuunnitelma käydään läpi henkilökunnan kanssa vuosittain. Koulupoliisi on laatinut myös kouluille ohjeen väkivaltatilanteiden käsittelyyn (kts. liite)

Koulussa tapahtuvaa väkivaltaa ja häirintää käsitellään koulukiusaamisena, mutta käsittely ohjautuu myös lastensuojelulle sekä koulupoliisille. Akuutissa tilanteessa tulee kutsua poliisi paikalle. Huoltajilla on oikeus tehdä rikosilmoitus asiasta.

Lastensuojelulain 25§:n mukaan velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen koskettaa laajasti lasten kanssa työskenteleviä henkilöitä, jotka tehtävässään saavat tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat tekijät tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei saa viivästyttää delegoimalla ilmoituksen tekemistä esimerkiksi esimiehelle. Ilmoituksen tekemiseen on velvoitettu se henkilö, joka on saanut tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta.

15.1 Väkivallan muodot

Väkivalta on rikos ja sillä on monet kasvot. Se voi ilmetä fyysisenä, seksuaalisena, kemiallisena, psyykkisenä, rakenteellisena tai sosioekonomisena väkivaltana. Myös väkivallalla uhkaaminen on rikos.

Fyysinen väkivalta

Aktiivinen fyysinen väkivalta voi olla lyömistä, potkimista, palovamman tuottamista, hiuksista repimistä tai kuristamista. Pahimmillaan pahoinpitely johtaa kuolemaan. Perheväkivallan osalta passiivinen fyysinen väkivalta on hoidon laiminlyöntiä, esimerkiksi kun lapselle ei anneta ruokaa koko viikonloppuna, hän joutuu jatkuvasti olemaan yksin kotona tai hänet suljetaan pimeään komeroon.

Lasten seksuaalinen riisto

Lapsen seksuaalisella riistolla tarkoitetaan kaikkia niitä ilmiöitä, jotka loukkaavat lapsen seksuaalista koskemattomuutta. On syytä korostaa, ettei lapsen seksuaaliseen riistoon pidä sekoittaa vanhempien osoittamaa tavanomaista hellyyttä lapsiaan kohtaan, kuten suukot-telua ja hyväilyjä. Siihen ei liity seksuaaliselle hyväksikäytölle tunnusomaista salailua ja häpeää, eikä aikuinen tavoittele sillä seksuaalista mielihyvää.

Vaikka seksuaaliseen riistoon kuuluvat rikokset tapahtuvat tavallisesti kouluajan ulkopuolella, voi joitakin lapsen seksuaaliseen riistoon kuuluvia asioita tapahtua myös kodin valvonnan ulottumattomissa tai jopa kouluaikana.

- Pahoinpitely, joka kohdistuu lapsen sukupuolielimiin.
- Raiskaus (pakottaminen sukupuoliyhteyteen)
- Sukupuoliyhteys tai sen yritys alle 16-vuotiaan lapsen kanssa.
- Lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen.
- Lapsen altistaminen ikään ja kehitystasoon soveltumattomille seksuaalisille ärsykeille esim. näyttämällä hänelle pornofilmejä tai -lehtiä.
- Lapsipornografia ja lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsideellisissä julkaisuissa, vakokuvissa, videoissa tai tilaisuuksissa.
- Netin kautta tapahtuva häirintä.

Kemiallinen väkivalta

Aktiivista kemiallista väkivaltaa on esimerkiksi päihteiden tai tarpeettomien lääkeaineiden/aineiden antaminen. Passiivista kemiallista väkivaltaa on, ettei lapselle anneta hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai ettei hänen tarvitsemaansa ruokavaliota noudateta. Lääkkeitä saatetaan jättää huolimattomasti lasten ulottuville.

Psyykkinen väkivalta

Aktiiviseksi psyykkiseksi väkivallaksi voidaan kutsua sitä, että lasta jatkuvasti moititaan, pelotellaan, nöyrytetään tai pilkataan. Hänen tekemisiään ja ajatuksiaan ei hyväksytä eikä ymmärretä, häntä nimitellään ja puhutellaan halveksivasti. Tällaisen kaltoin kohtelun vaikutukset lapsen kehitykseen ovat varsin tuhoisia. Passiivista psyykkistä väkivaltaa on lapsen jättäminen täysin huomiotta. On "näkyttömiä lapsia", joilla ei ole paikkaa edes omassa perheessään, ei ehkä edes omaa vuodetta. Lapsella tai hänen teoillaan ei nähdä mitään arvoa, hänen saavutuksiaan väheksytään, hänen mielipidettään ei kysytä.

Rakenteellinen väkivalta

Aktiivista rakenteellista väkivaltaa on hierarkkisuus, kun joillain ihmisillä tai ryhmillä on oikeus määräillä ja alistaa muita heidän tarpeistaan, tunteistaan ja oikeuksistaan piittaamatta. Tällaista tapahtuu jatkuvasti kaikkialla yhteiskunnassa, kodeissa, työpaikoilla ja erilaisissa yhteisöissä. Lapsiin kohdistuvana passiivisena rakenteellisena väkivaltana voidaan pitää

yhteiskunnassa sellaisia säädöksiä, käytäntöjä ja normeja, joissa ei oteta huomioon lapsen oikeuksia ja kehitysmahdollisuuksia.

Sosioekonominen väkivalta

Sosioekonomista väkivaltaa on esimerkiksi se, että lapset kiristävät toisiltaan rahaa, likaavat vaatteita ja koulukirjoja, rikkovat polkupyörän ja estävät kotiin menon. Passiiviseksi sosioekonomiseksi väkivallaksi voidaan kutsua heitteillejättöä, kun avuttomalle ihmiselle ei järjestetä asuntoa ja toimeentulomahdollisuuksia.

(lähde thl.fi)

15.2 Väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisy

Koulun toimintakulttuuri painottaa toisen ihmisen arvostusta, kunnioitusta sekä psyykkistä ja fyysistä koskemattomuutta. Kiusaamista, väkivaltaa ja sillä uhkailua ei hyväksytä missään tilanteissa eikä kenenkään osalta. Poliisin pitämällä laillisuuskasvatustunneilla selvitetään väkivallan ja pahoinpitelyn käsitteitä, tekojen seurauksia jne.

Henkilökuntaan kohdistuvasta väkivallasta tai väkivallan uhkasta ilmoitetaan esimiehelle sekä kirjallisesti myös palvelualueen päällikölle, työsuojeluvaltuutetulle ja työsuojelupäällikölle uhka- ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomakkeella. Ulkopuolisen henkilön aiheuttama väkivalta tai väkivallan uhka ilmoitetaan aina poliisiviranomaiselle.

Koulun arjessa oppituntien ulkopuoliset tilanteet ovat otollisimpia väkivallan syntymiselle. Valvonta eri tilanteissa on erityisen tärkeää, jotta väkivaltaan johtaviin tapahtumiin voidaan puuttua heti alkuvaiheessa. Ennen koulupäivää, välitunneilla ja koulupäivän jälkeen opettajat ja koulunkäyntiavustajat valvovat vuorolistan mukaan oppilaiden toimintaa sekä käytävillä että pihalueella.

Epäilyttävistä vieraista ilmoitetaan heti rehtorille tai vararehtorille. Päihtyneenä koulualueelle tullut ohjataan vähintään kahden henkilökuntaan kuuluvan toimesta pois koulualueelta. Mikäli päihtyneenä tai ilmeisesti huumausaineiden vaikutuksen alaisena oleva vieras henkilö käyttäytyy uhkaavasti, hälytetään poliisi.

15.3 Väkivallan tunnistaminen

Henkilökunnan tulee tunnistaa väkivaltaa ennakoivia piirteitä henkilöissä ja heidän viestinnässään. Merkit voivat olla esimerkiksi seuraavia:

- vihan hallinnan ongelmat ja muiden syyttely
- muutokset käytöksessä
- kiinnostus väkivaltaan ja sitä sisältävään mediaan ja musiikkiin

- uhkauksen vuotaminen, tihkuminen ("leakage"); vuotaminen on yksi tärkeimmistä tulevasta väkivallanteosta kertovista vihjeistä.

Vuotamisella tarkoitetaan sitä, että joku tarkoituksellisesti tai vahingossa paljastaa tunteitaan, ajatuksiaan, fantasioitaan, asenteitaan tai aikomuksiaan, jotka ennakoivat väkivallantekoa. Keskeistä on, että väkivalta tuntuu olevan jollain tavoin läsnä kaikessa henkilön toiminnassa ja viestinnässä. Vuotamiseen voi kuulua hienovaraisia uhkauksia, kerskumista, vihjailua, ennusteita ja "viimeisiä aikarajoja".

Väkivallanteon ennusmerkkejä voidaan kertoa keskusteluissa ja huulenheitossa sekä kirjoittaa tarinoihin, ainekirjoituksiin, päiväkirjamerkintöihin, runoihin, kirjeisiin ja lauluihin. Niitä voidaan piirtää piirustuksiin, piilottaa "rallatuksiin", tatuoida ja videoida.

Ennakoivat merkit voivat olla myös epätoivoinen avunpyyntö.

- muutokset koulumenestyksessä tai sitoutumisessa koulutyöhön
- merkit masennuksesta
- ulkopuolisuuden ja paremmuuden tunne sekä empatian puute
- huomionhakuisuus
- huonot yleiset sopeutumistaidot
- heikko turhautumiensietokyky
- tunne epäoikeudenmukaisesta kohtelusta
- narsistiset piirteet ja vääristynyt käsitys omista oikeuksista
- suvaitsemattomuus
- negatiiviset roolimallit
- seurustelusuhteen puuttuminen tai epäonnistuminen.

Opetushallituksen suosituksia perusopetukseen sekä lukiokoulutukseen:

- Oppilaita ja huoltajia tulisi informoida siitä, että oppilaiden pitää aina kertoa havaitsemansa uhkaukset koulun henkilökunnalle.
- Oppilaita rohkaistaan kertomaan koulun henkilökunnalle, jos he huomaavat jonkun ilmaisevan puheessaan, kirjoituksissaan tai muutoin väkivallanteon aikeita tai kouluväkivallan ihannoitua.
- Jos oppilas tekee uhkauksia, niistä kerrotaan aina hänen huoltajilleen.
- Kouluihin tulee nimetä turvahenkilöstö, joka koulutetaan käsittelemään ja arvioimaan kouluun kohdistuvia uhkauksia.
- Perustetaan säännöllisesti kokoontuvia paikallisia viranomaistyöryhmiä ja lisätään koulujen, poliisin ja muiden viranomaisten yhteistyötä.

(Opetushallitus, 2022)

13. Kurinpito

Kouluissamme noudatetaan perusopetuslain mukaista koulujen kurinpitosuunnitelmaa sekä lukion opetussuunnitelman suunnitelmaa 4.4. Kurinpitotoimet. Kurinpidollisissa toimenpiteissä huomioidaan oppilaan oikeus opiskeluhooltoon.

14. Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle

Uhka- ja väkivaltatilanteiden toimintaohjeet löytyvät koulujen kriisisuunnitelmista

14.1. Toiminta uhka- ja vaaratilanteissa

Koulussa harjoitellaan lukuvuosittain uhkatilannetta sisälle suojautumisen varalta. Henkilökunta ohjeistetaan toimimaan mahdollisissa väkivalta- ja uhkatilanteissa.

Henkilökunnan ohjeistus uhkatilannetta varten:

Jos jotakin uhataan aseella tai henkilökunnan jäsen on samassa tilassa aseistetun henkilön kanssa:

- Arvioi tilanne. Onko kyseessä välitön uhka?
- Selvitääkö tilanteesta omin toimenpitein vai tarvitaanko ulkopuolista apua?
- Evakuoalue ja eristä uhkaava henkilö (mikäli mahdollista)
- Neuvottele uhkaavan henkilön kanssa rauhallisesti. Pidä turvallinen välimatka. Älä tee mitään äkkinäistä. Älä uhkaa henkilöä.
- Katso, miten voit itse suojautua.
- Ilmoita tilanteesta poliisille
- Ilmoita tilanteesta rehtorille

Jos tiedetään, että rakennuksessa on ase tai talossa on aseistettu henkilö:

- Arvioi tilanne
- Ilmoita tilanteesta poliisille ja rehtorille
- Tehdään sisälle suojautumishälytys
- Poliisien saavuttua heille kerrotaan kaikki mitä tiedetään. Poliisi ohjeistaa miten toimitaan.
- Kriisiviestintä kuuluu rehtorille

Kouluissa on laadittuna pelastautumissuunnitelmat.

14.2. Toiminta kriisitilanteissa

Kaupungin kouluilla on laadittuna kriisityön opas, joka ohjeistaa henkilöstöä kriisitilanteiden hallinnassa.